

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Ad Pavlinae Doctrinae Stvdivm Adhortatio - Cod. Karlsruhe 387

**Melanchthon, Philipp
Paulus <Apostel, Heiliger>**

[Basileae], [1520-21]

VD16 M 2416

Adhortatio Ad Christianae Doctrinae, Per Pavlv̄m Proditae, Stvdivm, Philip.
Melanch.

[urn:nbn:de:bsz:31-46280](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-46280)

ADHOR

TATIO AD CHRISTIANAE DO-
CTRINAE, PER PAVLVM PRO-
DITAE, STVDIVM, PHI-
LIP. MELANCH.

QVIDEM ^{proocerpacio}
agnosco,
Paulinae
philoso-
phiae studiū
uobis com-
mendatu-
rus, rem me-
conari non
paulo maio-
rē uribus.

Quae est enim humana eloquentia, nedum mea,
quae possit, uel ^{int} par esse PAVLI laudibus expli-
candis, uel hoc doctrinae genus adferere: quod,
quantum uis magno Christianae Reipublicae malo,
seculorum aliquot fastidit consensus, quem si us-
quam aliās, certe in literarum studijs, nisi non do-
let dediscere quod semel imbibimus, pertinacissi-
me tuemur. Verum, cum in pia causa nullus sit nō

aa ij

4

AD PAVLINAM PHILOSOPHIAM

laudandus conatus, non dubitavi audacius fortas
 se, quàm prudentius, sed pie tamen, rem, quàmuis
 impar, egregiam tentare. Nihil etas, nihil tenui-
 tas nostra debortabatur, quando non alius iustus
 hanc etatem perinde decet, atq; qualecumq; rerū

Peculiare Christianarum rudimentum. Nam quod noluit

adulescē = CHRISTVS noster à se pueros arceri, quasi se

tie studi- gno sublato adulescentiam ad sui studium inuita-

um, Chri- uit. Proinde, nisi nihil huiusmodi uotis proficitur,

stianæ lite optarim mihi non inimitabilem Periclis, aut Ly-

ra. stie eloquentiam: Quorū alterius labra Peitho in

Precatio. sedisse uetus Comœdia testatur, Alterum etiam il-

le iuxta Apollinis oraculum sapiens Socrates ad-

miratus est: Sed illū ipsum uere flexanimum Pau-

line lingue spiritum, diuinitus suppeitari, et o-

rationem nostram animaturum, et pectora ue-

stra, ad complectendam cœlestem sapientiam, in-

flammaturum. Quid enim magis conuenit, quàm

de sacris rebus dicturos, diuini numinis opem cœ-

lo deuocare: uos item mecum communibus opta-

te uotis, ut benignus dei spiritus, radijs suis am-

mos uestros collustret, et ad hoc philosophiæ ge-

nus præparet, quod inaditum esse uiribus huma-

nis, uel hoc inditio est, quod paucis admodū post

*Pericly Atheniensis sui uolens docendi rē & eloquentia ut Atheniensem
 populum p̄ sua uoluntate & uerū auro quocumq; uelut facile impelleret
 Anr: Cicero l. 3 de Oratore & Val: Max l. 8 de re eloquarū*

*Mars: 19
 Ling 18
 Periclio*

PAVL
 Theo
 utinam
 uelim
 ologis
 no fan
 uitam
 orem,
 am eff
 na opus
 mento
 tas pub
 uidetur
 quo p
 tim g
 tur. Es
 te, ali
 est He
 phoran
 utatur
 benefice
 m his d
 quato
 typum

ADHORTATIO.

PAVLVM contigisse uidemus: recentiores uero
 Theologos quos uocant, etiam obscurasse, Quod
 utinam audacius dicerē, quā uerius. Equidē, ut
 uelim Paulinā doctrinā nō monachis, aut The
 ologis tantū istis scenicis, sed uulgo etiam Christia
 no familiarissimā esse: ita puto ad formandam
 uitam, nullam sapiendi rationem accommodati
 orem, nullum certius ad faelicitatem compendi
 um esse. Primum enim ratione quadam et doctri
 na opus esse, ad instituentiam uitam, uel hoc argu
 mento est, quōd nulla priuatim domus, nulla ciui
 tas publice, citra legum usum administrari posse endam ui
 uidetur, ut literas in hoc repertas uerissimile sit, tam ne
 quo prescriptis, ad eōq; duraturis legibus, paulatim cessaria
 tim gliscenti hominum cupiditati frenum iniicere
 tur. Extant utuendi formulæ aliæ diuinitus prodi
 tæ, aliæ ab ingeniosis hominibus conscriptæ, quale
 est Hesiodi, item Homeri poëma, quales philoso
 phorum commentarij, quales pleræq; nobilium ci
 uitatum leges sunt, quarum memoria, historiarum
 beneficio, ad nostra tempora propagata est. Verū
 in his diuinæ leges tāto sanctiores sunt humanis,
 quāto propius effingunt tum auctore, tum arche
 typum omnium bonarū rerum, quem nō dubium

Hesiodi,
 & Home
 ri poësis.

aa iij

AD PAULINAM PHILOSOPHIAM

Leges. est nusquam certius expressum, quàm in ijs literis, quas ipse digitis in estimanda benignitate, lapideis tabulis insculpsit, præcepitq; omnibus postibus, ædiu uestibulis, simbrijs item uestium in scribi, et scopi uice, ob oculos interq; manus reponi, unde uitæ uniuersæ ratio peteretur. Iã et hoc humanæ leges diuinis scripturis uincuntur, quòd legibus Euangelicæ literæ additæ sunt, quæ **CHRISTVM** generi mortalium exhibent, qui spiritum impertit, quo humani animi ad cœlestem, sua ipsi sponte adfectent. Lex enim recti uia monstrat. Sed honestū animis humanis ille **CHRISTVS** spiritus absoluit. Ad eò plane fieri nequit, ut solis legibus adiutus uitā probe instituas. Neq; enim satis est uidere quid agas, sed refert uel omnium maxime, quæ Euangelij sarrago est, scire, unde animum petas legibus fauetem, et honesti amantem: nempe quem à recti amore naturæ genius ducat. Etenim, si solis legibus humanæ mœtes ad uirtutem incitabantur, non erat, cur aut filius dei carnem indueret, aut euangelicæ literæ proderentur. Quare cum ad componendam uitam, tum legum, tum Euangelij cognitio necessaria sit: cū unicum salutis compendium, sit sacrarum rerum sci-

Loci ex Dom
viro: copioso
f. 6: 11 de
simph. st

Euangelium,

Indiget ut
humana
mox in de
mandis affectu
bos quoniam non
est compos

entia
respons
charitati
que ius
tuè a
cessit
Theol
posse
alium
si nostr
rati
ret arti
bus pol
dareit
lia sect
nostra
ut cœ
tilem
Theo
se homi
erat, c
nestret
gari pri
dam re

WARTKOTTA 1704
1704

AD PAVLINAM PHILOSOPHIAM

Matth 3

Et inquam: inquit, Hic est filius meus dilectus, in
 quo mihi complacui, IPSVM AVDITE, cur
 sacrosanctam philosophiam maximi hoies tam stu-
 diose literis mandarent? Et doctrinam suam cum tan-
 ti uelit fieri caelestis pater, quid hominuli nostra
 iactamus somnia? quid αλασκοποι philosophi-
 am NVGAVM REGNV M, uitae forma ap-
 pellamus? Quin uidemus, quam insanis Philo-
 sophi dogmatis caecitatem suam testati sint, dum in per-
 uestiganda rerum natura nusquam non haerent, nus-
 quam non hallucinantur, dum, de bonoru ac malo-
 rum finibus disceptant: ubi hic uoluptatem, ille in-
 dolentiam, hic εὐθυμια, ille gloriam, Stoicus fal-
 so nomine uirtutem, Peripateticus multo ineptius
 Socratis uirtutis usum, adserit. Videbat ipse Socrates, non
 de Philo- esse certi quicquam in uniuerso philosophiae ge-
 sophia se nere, cum sapientiam suam uocaret ἀμφοιβητικη
 tentia, σιμων ομαρ. At hominum λογολεθχειας, etiam
 diuinis literis nostrorum temporum Theologi pra-
 tulere, quibus debemus, ut nihil hoc tempore sint
 Christianae literae, nisi maliciae quaedam fallacis lo-
 quela, ut ille apud Ciceronem ait. Ad eod, quod do-
 etrin. e genus diuinitus ad corrigendas, confirman-
 das, consolandasq; hominum mentes proditum est,

Philoso-
phia reg-
num nu-
garum.

M: Tully libro secun-
 do de re p. homo
 uel de maloru
 diuersitate
 Rhodius fuit uideri
 fuit homo, uel
 de h
 accipit in zw Dnbi
 to Melbero
 de a q u o b n e t e i s C o n
 uincio

fru
 ra Sop
 parte e
 garum
 inter
 portus
 quis n
 solis m
 nidem i
 scitens
 ter i ad
 luc leg
 vorum
 suum
 Iouis
 msculp
 illi, ne
 morem,
 quisq;
 Christian
 toris su
 tot reg
 ero no
 sam neg
 Quod Amos I
 vna est, h
 vobis in: 1 d

AD PAULINAM PHILOSOPHIAM

ædi potest. Siquidē sermo maximi patris CHRIS
TUS est, nō alia ratione CHRISTVM certū
us expresserint animi nostri, quā sacre doctri
næ studio, in qua illius uelut i speculo relucet ima
go. Carnem æternus dei sermo induit, ut et nos si
gnificaret diuini sermōis cōmercio a p̄ ad eou dōi.
Id quod elegans quidā, et pius nascentis ecclesiæ
Theologus testatur, inquit, nos sermone uerita
tis genitos esse, ut essemus primitia creaturarum.
Quod si Christianarū mentiū aliū est Euāgelica
doctrina, quæ uisana, quæ impietas est hominum
figmēta præferre? Et in sacris uel maxime necessa
riis sunt ad formandū animum PAULI cōmenta
rii: Nam cū alia uolumina leges præscribant, alia
rerū gestarum Historiā narrent, PAVLVS noster
methodica quadam disputatione eos locos perse
quitur, citra quos nō admodū p̄fuerit leges didi
cisse: Nec p̄phetarū uaticiniā, nec Euāgelicæ histo
riæ adri possunt, nisi huius cōmētarios, ceu amnē
comitē ad mare methodi uice, sequaris. Nam, cū in
tractanda hoīs natura, tyrannide peccati, legis re
farrago gno, absolutæ uirtutis origine, ac p̄pagatione, sa
Paulinæ cōsistat rerū theologicarū summa, unicū
doctrinæ Paulus hos locos palā ob oculos mortalū posuit.

αὐτοῦ Δεφιο
αὐτοῦ Δεφιος
Δεφιαστος
vignata An
serio Nagi
singis

Πρόθεσι
Commutatio libri
in quibus summa
causa comprehendit

Plurimum probum
in Pempto 1o Benti
q rem quodæ p̄fuit
ingunt, is quoniam
tamen
fuerat
maxi
est

Breiter
CHR
LVM
CHRIS
ipso g
ficia, qu
deus eff
tis auct
nescioq
mum de
magitro
mans eor
quid bre
quens, q
didicerit
strante,
de peccat
nis, de li
egit, qua
petar a Lu
sublema
los desige
uel à limi
das, et cō

ADHORTATIO.

Breuit^{er}, redemptionis nostræ gratiam, adeoq;
 CHRISTVM ipsum ignorare^{mus}mus, si PAV-
 LV M orbi terrarum deus inuidisset. Neq; enim
 CHRISTVM nouisse, est historiam rerum ab
 ipso gestarum tenere, sed agnoscere ingentia bene-
 ficia, quæ per ipsum in orbem terrarū Opt. Max.
 deus effudit: Spiritum scilicet, & absolutæ uirtu-
 tis auctorem, & arrabonem gratiæ, quæ antehac
 nesciebat mortalitas. Frustra diuinis legibus ani-
 mum deuoueris, nisi CHRISTVM esse, Paulo
 magistro, scias eum, à quo spiritus petendus sit. &
 mans eorum quæ lege iubentur: deinde & qui, si
 quid præter legem, ut imbecillitas humana, deli-
 queris, ignoscat. Frustra item Euangelicā historiā
 didiceris, nisi historiæ scopos, & usum, illo mon-
 strante, obseruaueris. Vbi de legis abrogatione,
 de peccato, de carne, de spiritu, de filijs adoptio-
 nis, de libertate, de seruitute differit, quid aliud
 agit, quàm ut, ceu methodo quadā, uniuersæ scri-
 pturæ lumē adferat? Omitto quæ mysteria, quàm
 sublimia doceat, ubi cœperis in eum attentius ocu-
 los defigere. Satis amplū enim fructum feceris, si
 uel à limine salutaueris. Nam, quod ad confirmā-
 das, & cōsolandas cōscientias attinet, nemo Pau-

Christi
notæ

Spiritus est melior
& causa & ratio
omnium

Fructus
Paulinæ
doctrinæ.

Occupatio

moderata
de uis
opum
impudens

8

ADHORTATIO.

Christianam, quæ ipsa sui oblita, in alienas scholas
 derisus est, imò, quæ iuxta scripturam, contuber-
 nio ^{phos. & s. v. l. d. t.} Moabitidu alienâ linguâ, oblita patriæ, didi-
 cit. Quâ calamitatē nō video cui debeamus, nisi ^{Mark in quibusdā}
 insans istis Magistris nostris, qui se imperitæ ple-
 becule, ementito doctrinæ titulo, uenditant. Præ-
 tereo, quàm adcurate formet PAVLVS, oēs homi-
 nū ordines, principes, Episcopos, iuuenes, senes, ^{in seculo degente}
 matronas: Nā hæc fortasse cōmunia habet cū alijs ^{perferri}
 sacris scriptoribus. Hanc sibi laudē proprie uindictæ ^{ad verrem sent}
 cat, quòd gratiæ originē ac propagationē, adeoq; ^{ad personam & quosdā}
 peccati & legis vim excussit, quos potissimū locos ^{in robusto hoc dia}
 ab eo requires. Atq; hæc oīa, quæ grauē, quàm di-
 lucida, q̄eleganti oratione persequitur. Breuiter ^{Actian vix sub}
 quidē, sed ita ut nihil desit, ut nusquā nō satisfā-
 ciat. Periculis orationē auunt solitā in auditoriū ani-
 mis tenaces quosdā aculeos relinquere. Huius di-
 ci nō potest, ut fleat, ut uerset, ut rapiat, ut inflā-
 met legentis animū. Dolet cōscientiā, cōsolatur,
 sollicitat cupiditas uenialis, uocat in uiam, retinet
 ne frena laxes ægrescenti aīo, illū ipsum ostentat
 CHRISTVM, q̄ seruet: Deniq; quicqd morbo
 rū aīm fatigat, ab hoc pete presentaneū remediū.
 Neq; ulla tā efficax Panacæa est, q̄ Paulina oratio.

Oratio
 p̄ p̄p̄os
 & ceterum
 dicitur

Mark in quibusdā
 Serpente hoc &
 p̄p̄os summat
 sagitta de quibz
 dicit Paulus (Co.)
 p̄p̄o Sapientia sap
 entia Nam q̄st
 in seculo degente
 p̄p̄os
 ad verrem sent
 ad personam & quosdā
 in robusto hoc dia
 Actian vix sub
 ueritudo

De q̄ confute
 plur: in vna
 sigl. & vob:
 h. 8 m. de
 in eloquent

Panaces nre: plimo ip̄o nre om̄i morborū diuolua pro
 mittit a quo delinunt Panacea Sic Virg: Ambrosius succo
 & Morborū Panacea

AD PAVLINAM PHILOSOPHIAM

De Moly vide
ph: h: 29 m: 4
& 9

nüllū aduersus ueneficia tā salutare Moly, quā
Epoda aduersus animi morbos PAULI doctrina. Plato =
Socratica. nicum Charmiden morbo, nescio quo, leuaturus

Epoda in Incantatio
2 pro dos Incantatio

Socrates, duplex indicat remedium: & radicula
quandam & incantamentū, censetq; parum pro
futuram radiculam citra incantamentum, seu, ut
Platonico utar uerbo, citra epoden. porrò, radi-
culam interpretatur temperantiam, epoden phi-
losophicā doctrinam, sine qua, quācumq; uite ra-
tionem inuas, incertā & instabile n putat futurā.
Quanto amplius pretiū per e facturus es, si mor-
bis animi medicaturus, PAULI doctrina utare,
tantò quibusuis epodis efficaciore, quanto diuini
spiritus uis, humanis prestat omnibus. Sunt animi
morbi, tum carnis cupiditas, tum male conscie mē-
tis pauor, quibus, quando nemo, ut Paulus mede-
tur, non est cur alterius desideres epodas. Nam,
seuientem cupiditatē, alij per leges cohercere stu-

Ecce q morbi
numm

Paul⁹ uni dent: Hic CHRISTVM illum nostrū exhibet
cus male qui in hoc carnem induit, ut expiaret: Neq; præci-
pit modo imperandū animo, sed eum ostendit, qui
tis conso uires ad lat periclitanti. Iam uero uel unum pro-
lator. fer qui docuerit, quomodo male consciam mentē,
ed quod plurimū in rebus Christianis refert, conso

leris. No
scient
la mib
futurus
manis d
ctae men
scholici
tiam pr
est cerne
can. in sa
bus rugis
constituti
Pontificu
Quod ge
pides qu
bone deu
scholice
centura. P
rati, Paul
est nobis
ane uite
um tum d
te. Eter
quius, m
qua cellu

ADHORTATIO.

leris. Non nego esse locos, quibus adstrictam con-
 scientiam consolers, ^{scripta} et in reliquis scripturae uo-
 luminibus, sed sub obscuris, ^{locis} et quorū nullus usus
 futurus erat, nisi à PAVLO illustrati essent: In hu-
 manis doctrinis nego esse in uniuersum, qui sau-
 cia menti mederi possit. Imò, quid agunt aliud ^{Abusio}
 scholici doctorculi, quàm ut adstrictam conscien-
 tiam prorsus excarnificent et ehecent? id quod
 est cernere in formulis casuum, summis, ^{ca} quas uo-
 cant, in satisfactionum aduersarijs, et nescio que-
 bus nugis alijs: Sanciant et male sanæ Pontificum
 constitutiones, ut iures uerius sanguine ^{scriptas}
 Pontificum, quàm Draconis Atheniensis, leges. ^{Demades hic iura}
 Quod genus doctorum apte uocat Hieremias As-
 pides quæ nullo carmine unci queant. ^{est de Draconis}
 Quinquã ^{regulatore quo} uideas phariseos
 bone deus, nusquam meliore nauasse operam sibi
 scholice Theologia uidetur, quàm in conscientie
 censura. Proinde, iuuenes CHRISTO ⁱⁿ augu-
 rati, Paulinæ Philosophiæ anios addicite, nisi nõ ^{Perora-}
 est uobis salus uestra cura: Hinc formam Christi-
 anæ uitæ, hinc animorū solatia, hinc rerum omni-
 um tum diuinarū, tum humanarū iudicium peti-
 te. Etenim, iuuentutem in primis refert, nihil anti-
 quius, nihil prius ducere Christiana disciplina, è
 qua celi uaticinū feliciter transigenda uitæ, ^{paret.}

Abusio

Demades hic iura est de Draconis regulatore quo uideas phariseos in uita solens

Perora- tio.

Vitam tran- sige- re

Apus ni: serpenti genus ista in Aphrodisia cum istis uicibus est dimidum ut patet in Dracone: 32 fel Draconem uim 30m & ueniam apud in/mabile

ADHORTATIO,

^{est}
 Tu magis p̄i exemplū, quā in pias literas uelle
 transformari, Et res ipsa semel tentata, suis uos il-
 lecebris ita capiet, ut deserere nō libeat. Nā cum
 per sese bonarū rerū cognitio iucunda sit, Christi
 anarū etiā salutaris est, ut nihil dubitē multis nō
 minibus iucundissimū fore Pauli studiū, ubi semel

De susp̄hena
 ut cyphara
 sic Cicero
 in 5to Inven
 Anax Agor
 hese uerū
 que ueritatē
 quon in
 dunt m̄tes
 peruenit
 exoribz
 quēuimz
 carumferaz
 p̄uz sub
 vult, p̄
 ubiuz
 p̄p̄uz
 fclm̄ aut
 canz aut
 tro colū
 uoles h̄bz
 de Immanz
 Sa: 15 qui
 Inystricuz
 M̄d Aser
 bz, Accoz
 Quid uerū
 Voluz. &c

delibaueritis. Fama ē, Aegyptios gentē sine exem-
 plo supstitiosā, nouo quotanis uere legū ac litera-
 rū suarū auctori Mercurio quondā solēne sacrū
 fecisse, multitudinē undiq; cōfluentē publica epu-
 latiōe, melle ficūq; operatā. Sacri uetustatē ritus
 arguit: Nā & aureo illo, qd̄ uocat. seculo, publica
 fere conuiuia, sacrificia fuere, & opimæ deorū ho-
 stie mel ac ficus, quorū usum deinde & in πελα-
 gōe mansisse tradūt. Inter epulandū late uoces
 iactari solite, & quasi Pæan quidā Mercurio can-
 tari, neitiqum in conditū carmen γλυκὺ ἢ ἀλὴ
 θεία, Qua uoce haud obscure declarauit Aegyp-
 tus, quā grato pectore Mercurij leges & institū-
 ta cōplexa fuerit. Eodem pæane magna mihi spes
 est, PAVLI doctrinā uos, ubi degustaueritis, ce-
 leberratos. Cui enim iustus, quā qui Christiana,
 eademq; optime & gratiosissime docet, decanta-
 ri queat hic hymnus, γλυκὺ ἢ ἀλὴ θεία.

FINIS.

Basilicæ apud Adamū Petri.